

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Ebeveynlerin sosyal görünüş kaygı düzeylerine göre çocuklarının sosyal görünüşleri ile ilgili tutum ve davranış farklılıkları

Attitude and behavioral differences regarding their children's social appearance according to the social appearance anxiety levels of the parents

Mahmut Gümüş¹, Mustafa Kale², Soner Çakmak³

¹Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Mersin, Turkey

²Çağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin, Turkey

³Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Adana, Turkey

Cukurova Medical Journal 2022;47(3):1197-1209

Abstract

Purpose: The aim of this study was to examine the attitudes and behaviors of parents with high and low social appearance anxiety levels regarding their children's social appearance.

Materials and Methods: In this study, a holistic multiple case study, one of the qualitative research methods, was used. The participants of the research are 16 parents who have a child in the preschool period living in Yüreğir district of Adana province. The outlier sampling method was used to determine the participants. In the study, Social Appearance Anxiety Scale (SSAS) was used and applied to 100 participants to determine the social appearance anxiety levels of parents. The data obtained were analyzed with the IBM SPSS 25 program, and a total of 16 parents, eight of whom had the highest and the lowest scores, were determined. Interviews were conducted with the parents using the semi-structured interview form created by the researcher. The interviews were made with audio recordings and the audio recordings were converted into texts and the texts were subjected to content analysis.

Results: The highest SSAS score in the participant group was 66, the lowest was 24, and the mean score was 35.71 ± 9.98 . The mean age of parents with low SSAS scores is 34.75 ± 5.57 . The mean age of parents with high SSAS scores is 31.62 ± 2.38 . Differences were determined in the opinions of the parents about their children's social appearance, their expectations for their children's bodies, and the ideal child body definitions according to the SSAS score levels of the parents. Parents with high SSAS scores made more definitions of aesthetic appearance. In addition, it was observed that the children of parents with high SSAS scores had incompatible definitions with Body

Öz

Amaç: Bu çalışmada, sosyal görünüş kaygı düzeyi yüksek ve düşük ebeveynlerin, çocuklarının sosyal görünüşlerine ilişkin tutum ve davranış farklılıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül çoklu durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Adana ili Yüreğir ilçesinde yaşayan okul öncesi dönemde çocuğu olan 16 ebeveyn oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde, aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada ebeveynlerin sosyal görünüş kaygı düzeylerini belirlemek için, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) kullanılmış ve 100 katılımcıya uygulanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS 25 programıyla analiz edilerek, katılımcılardan en yüksek ve en düşük puan alan sekiz kişi olmak üzere toplam 16 ebeveyn belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, ebeveynlerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler ses kaydı alınarak yapılmış ve ses kayıtları metne dönüştürülerek, metinler içerik analizine tabii tutulmuştur.

Bulgular: Çalışmada, katılımcı grupta SGKÖ puanı en yüksek 66, en düşük 24, ortalama puan $35,71 \pm 9,98$ olarak elde edilmiştir. SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerin yaş ortalaması $34,75 \pm 5,57$ 'dir. SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynlerin ise yaş ortalaması $31,62 \pm 2,38$ 'dir. Ebeveynlerin SGKÖ puan düzeylerine göre çocuklarının sosyal görünüşleri hakkındaki düşüncelerinde, çocuklarının bedenlerine yönelik beklentilerinde ve ideal çocuk bedeni tanımlamalarında farklılıklar belirlenmiştir. SGKÖ puanı yüksek ebeveynler, daha çok estetik görünüme ilişkin tanımlamalar yapmışlardır. Ayrıca SGKÖ puanı yüksek

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. Soner Çakmak, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı E-mail: scakmak@hotmail.com

Geliş tarihi/Received: 15.06.2022 Kabul tarihi/Accepted: 22.08.2022

Mass Index (BMI). On the contrary, it was understood that parents with low SSAS scores do not idealize their children's bodies. In the interventions of parents with low and high SSAS scores on their children's social appearance; Differences were also found in physical activities, clothing preferences and physical appearance practices.

Conclusion: While parents with low SSAS scores do not idealize their children's body, it is seen that parents with high SSAS scores make definitions regarding aesthetic appearance. In addition, it was observed that the children of parents with high SSAS scores had definitions that were incompatible with BMI. According to study, parents with high SSAS scores interfere more with their children's body appearance. They show more attitudes and behaviors in the form of eating restrictions, encouragement to action, and comparison with their peers.

Keywords: Preschool period, social appearance, anxiety, parent, child

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olarak insan, içinde yaşadığı toplumla sürekli etkileşim içindedir. Bu etkileşim sürecinde sosyal görünüşün, etkileşimin başlaması ve sürdürülebilir olmasında önemli olduğu varsayılmaktadır. Sosyal görünüş, bireyin fiziksel ve sosyal özellikleri dahil genel görünümünün diğer insanlar tarafından nasıl değerlendirildiğine dair bireyin kendi görünümüne ilişkin olumlu yada olumsuz algısıyla ilişkilidir. Bireyin görünümüne ilişkin sosyal çevresinden aldığı izlenimler endişe, korku ve gerginlik yaratabilmektedir¹. Beden ve görünüşe dair kaygıların başlangıç dönemleri ile ilgili alan yazın incelendiğinde beden memnuniyetsizliğini bildiren çalışmaların, okul öncesi döneme kadar indiği ortaya konulmuştur^{2,3,4}. Çocukların yakın sosyal çevrelerinde bulunan insanların beden özelliklerini temel alarak çıkarımda buldukları görülmektedir. Damiano ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada küçük çocukların, zayıf olan insanların akıllı ve başarılı; şişman olan insanların ise başarısız ve tembel olabileceğine ilişkin kilo ile ilgili önyargılara sahip olduğu belirtilmiştir⁵. Çocukların beden algısı ile ilgili tutumlarının sadece kendi bedenleri ile sınırlı kalmadığı, başka insanlara ilişkin tutumlarını, algılarını ve değer yargılarını da etkilediği görülmektedir. Çocukların kendi bedenleri üzerinde gerçekçi

ebeveynlerin çocuklarının Beden Kitle İndeksi (BKİ) ile uyumsuz tanımlamalara sahip oldukları görülmüştür. Aksine SGKÖ puan düzeyi düşük olan ebeveynlerin ise çocuklarının bedenlerine ilişkin idealleştirmeye gitmedikleri anlaşılmıştır. Düşük ve yüksek SGKÖ puan düzeylerine sahip ebeveynlerin, çocuklarının sosyal görünüşlerine müdahalelerinde; fiziksel etkinliklerde, kıyafet tercihleri ve fiziksel görünüş uygulamalarında da farklılıklar bulunmuştur.

Sonuç: SGKÖ puan düzeyleri düşük ebeveynler, çocuklarının bedenine ilişkin idealleştirmeye gitmezken, SGKÖ puanı yüksek ebeveynlerin estetik görünüme ilişkin tanımlamalar yaptıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, SGKÖ puanı yüksek ebeveynlerin çocuklarının BKİ ile uyumsuz tanımlamalara sahip olduğu görülmüştür. SGKÖ puan düzeylerindeki farklılığın, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarında da farklılıklara sebep olduğu belirlenmiştir. Çalışmamıza göre, SGKÖ puan düzeyi yüksek olan ebeveynler çocuklarının beden görünüşlerine daha fazla müdahale etmektedirler. Yeme kısıtlamaları, harekete teşvik ve akranları ile kıyaslama şeklinde tutum ve davranışları daha fazla göstermektedirler.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi dönem, sosyal görünüş kaygısı, ebeveyn, çocuk

olmayan düşüncelere kapılması, onların ruh sağlığını da riske sokabilmektedir. Öyle ki araştırmalara göre çocuklarda görülen beden memnuniyetsizliği, fiziksel görünüşlerinden ziyade onlara dayatılan ideal bedene yönelik olduğundan⁶, ilerleyen yıllarda çocuklar, ideal bedene ulaşma çabasına girebilmektedir. Bu durum çocuklarda, depresyon ve yeme bozuklukları gibi ciddi olumsuzluklara yol açabildiği gibi sonraki gelişim aşamaları olarak ergenlik ve yetişkinlikte de etkilerini göstermektedir^{7,8}. Çocukluk döneminde yerleşen bu algı ve tutumlar sonucunda, erişkin dönemde bireyler büyük beden ölçülerine sahip olan insanlara karşı olumsuz davranış örüntüleri geliştirebilmektedir⁹.

Sosyal görünüme ilişkin yapılan değerlendirilmeler çoğunlukla kişinin boy, kilo, ten rengi, yüz hatları, göz ve saç rengi, vücut şekli hatta vücutta bulunan kas, yağ, saç miktarı ve dağılımını kapsayan bütün vücut özelliklerine ilişkin gerçekleşmektedir¹⁰. Bireyin vücut özelliklerine bağlı olarak yapılan bu değerlendirmeler, sosyal görünüş kaygısının, beden imajıyla olan yakın ilişkisini de ortaya koymaktadır. Bu noktada, sosyal görünüş kaygısının insanların kendi bedeni ile ilgili geliştirdikleri olumsuz beden imajının bir sonucu olduğu söylenebilir¹¹. Beden imajının kişinin cinsel davranışlarını, yeme tutumunu, sosyal ilişkilerini etkilediğine dair araştırma bulguları bulunmaktadır⁷.

Kişinin beden imajını olumsuz algılaması sonucunda, kişide sosyal görünüş kaygısı ortaya çıkabilmektedir¹². Olumlu ve olumsuz beden imajlarına sahip insanlar arasında farklılıklar olduğu, alan yazında karşılaşılan bazı çalışmalarda da görülmektedir. Olumlu beden imajına sahip kişiler, beslenme tutumlarını değiştirmenin, zaman harcamaya değer olmadığını belirtmişlerdir¹³. Farklı olarak olumsuz beden imajına sahip kişilerin ise kendi bedenlerini sürekli kontrol etme, başkalarının bedenleri ile karşılaştırma yapma gibi davranışlar sergiledikleri¹³, kozmetik ürün kullanımında aşırılık ve çevresindeki kişilerden onay beklentisi içerisinde oldukları görülmüştür¹¹.

Beden imajı ile ilişkili olarak sosyal görünüş kaygısı doğal olarak ebeveynlerde de görülmektedir. Sosyal görünüş kaygılarının ebeveynlerin birey olarak, pek çok sosyal davranışı ve tutumu üzerinde etki gösterdiği gibi çocuklarının yetiştirilmesi sürecinde ki tutum ve davranışlarını da etkileyeceği düşünülmüştür. Bu düşünce ile bu çalışmada ebeveynlerin ideal çocuk bedeni tanımlamalarının, kendi çocuklarının sosyal görünüşü hakkındaki düşüncelerinin, çocuklarının sosyal görünüşleri konusunda davranışsal yaklaşımlarının, çocuklarının beden görünümüne yönelik beklenti ve hedeflerinin kendi sosyal görünüş kaygı düzeylerine göre farklılık göstereceği hipotezi test edilmeye çalışılmıştır. Sosyal görünüş kaygı düzeyi yüksek ve düşük ebeveynlerin, çocuklarının sosyal görünüşlerine ilişkin tutum ve davranışlarında farklılık oluşturacağı beklenmektedir.

Bu araştırmanın ebeveynlerin bakış açısı ile kendi çocuklarının sosyal görünüşüne ilişkin tanımlamalarını ele alması, erken çocukluk ve yetişkinlik dönemini ilgilendirmesi, ebeveyn- çocuk ilişkisine dair derinlemesine bir bakış açısı sunması ve nitel bir çalışma olması bakımından literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, katılımcıların fikirlerini, bakış açılarını ve algılarını, tarafsız ve doğru bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır. Mevcut çalışmada nitel araştırma yöntemine ait bir desen olan durum çalışması deseni türlerinden bütüncül çoklu durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin işleyişi hakkında sistematik bir şekilde çoklu veri toplama araçları kullanılarak, derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesi duruma

bağlı temaların da tanımlanarak belirtildiği nitel bir araştırma yöntemidir. Durum çalışması yöntemi ile yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlar, olayın sebebi ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanılması gerektiği hakkında fikir verebilmekte ve insana ait olgular hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmayı sağlayabilmektedir. Durum çalışmalarında tek durum içeren analiz birimleri kullanılabilirken, birden fazla analiz birimlerini karşılaştırabilme olanağı vermesi bakımından çoklu durum çalışmaları da tercih edilebilmektedir¹⁴. Bu amaçla; birden fazla durumun, kendi içinde bütüncül olarak ele alındığı ve karşılaştırıldığı bir yaklaşım olan bütüncül çoklu durum çalışması tercih edilmiştir. Araştırmacı, en düşük ve en yüksek sosyal görünüş kaygı düzeylerine sahip ebeveynleri belirleyerek, farklı kaygı düzeylerine sahip iki grubu, iki durum çalışması olarak ele almış ve karşılaştırmıştır. Bu amaçtan yola çıkarak, ideal çocuk bedeni tanımlamaları, onların sosyal görünüşlerine müdahaleleri, çocuklarının bedenlerine yönelik beklentileri, çocuklarının sosyal görünüşü hakkındaki düşünceleri ve onların sosyal ilişkilerine yansımaları hakkında ilk elden detaylı bir şekilde bilgi toplayabilmek hedeflendiği için bu yöntem tercih edilmiştir.

Çalışma grubu

Katılımcı adayları, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak Adana ili Yüreğir ilçesinde, okul öncesi çağda çocuğu olan 100 ebeveyn olarak belirlenmiştir. Katılımcıların kronik bir hastalığının olması ve psikiyatrik tedavi alıyor olması dışlanma kriteri olarak belirlenmiştir. Kronik hastalığı olan ve psikiyatrik tedavi alan ebeveynler çalışma dışı bırakılarak, toplamda 100 ebeveyne ulaşılmıştır. İzleyen süreçte, ebeveynlerin sosyal görünüş kaygı düzeylerini en yüksek ve en düşük olarak belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar belirlenirken ulaşılan 100 ebeveyne Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği uygulanmıştır. Literatürde, nitel araştırmalarda, derinlemesine ve doğru analiz yapabilmek için katılımcı sayısının 5 ile 25 kişi arasında sınırlandırılması gerektiği belirtilmektedir¹⁵. Bu doğrultuda, ölçekten en düşük puanları alan ebeveynlerden, görüşme talebini kabul eden 8 ebeveyn ile en yüksek puan alan ebeveynlerden görüşme talebini kabul eden 8 ebeveyn belirlenerek, toplam 16 ebeveyn çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmaya katılan ebeveynler, psikiyatrik tedavi almadıklarını ve kronik bir rahatsızlıklarının olmadığını beyan etmişlerdir.

Uygulama

Çalışmada, sosyal görünüş kaygısı ölçeği, onam ve rıza alınarak 100 ebeveyne uygulanmasının ardından; tekrar onam ve rıza alınarak, sosyal görünüş kaygısı puan düzeyi düşük ve yüksek olarak belirlenen 16 katılımcıya sosyo-demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları yöneltilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın etik kurul onayı, Çağ Üniversitesi'nden E-23867972-044-210003443 sayı numarası ile 21.5.2021 tarihinde alınmıştır.

Klinik değerlendirme araçları

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, bireylerin sosyal görünüş kaygılarını ölçmek amacıyla Hart ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olup¹⁶, Doğan tarafından 2010 yılında Türkçeye uyarlanmıştır¹¹. SGKÖ 16 sorudan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında "Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği" ile 0.82 ve "Beck Depresyon Envanteri" ile 0.52 korelasyon bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 16'dır¹¹. Katılımcı grupta en yüksek puan 66, en düşük puan 24, ortalama puan $35,71 \pm 9,98$ olarak elde edilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan sosyal görünüş kaygısının yüksek olduğuna işaret ederken, alınan düşük puan ise sosyal görünüş kaygısının düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyo-demografik bilgi formu

Katılımcıların yaş, kilo, boy, öğrenim durumu, çalışma durumu ve gelir seviyesi (düşük, orta, yüksek) ile ilgili bilgileri içermektedir.

Araştırmacı tarafından hazırlanmış görüşme formu

Görüşme soruları; yarı yapılandırılmış bir şekilde ilgili alan yazın taranarak oluşturulmuş; bir çocuk gelişimci ve bir psikolog olmak üzere iki uzmandan alınan dönütler doğrultusunda tekrar düzenlenerek son hali verilmiştir. Görüşme soruları ebeveynlerin; ideal çocuk bedeni tanımlamaları, çocuklarının sosyal görünüşüne ilişkin düşünceleri, görünüşlerinin onların sosyal ilişkilerine yansımalarının nasıl olabileceği, çocuğunun sosyal görünüşüne yönelik müdahaleleri ve çocuklarının bedenlerine yönelik beklentileri konularına cevap verecek şekilde hazırlanmıştır. Çalışmaya dahil edilen ebeveynlerden anneler; A1, A2..., A8 olarak kodlanırken babalar; B1, B2...B8 olarak kodlanmıştır. Ölçek

uygulandıktan sonra 100 ebeveyn arasından belirlenerek çalışmaya katılan 16 ebeveyne ait özellikler, Tablo 1. de gösterilmiştir.

Beden Kitle İndeksi

Katılımcı ebeveynlerin çocuklarının boy ve kilo ölçüleri, araştırmacı tarafından alınarak, çocukların Beden Kitle İndeksi (BKİ) verilerini bulmak için kullanılmıştır. BKİ verilerini bulmak için, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü internet sitesinde yer alan çocuk beden kitle indeksi hesaplama programı kullanılmıştır¹⁷. Elde edilen BKİ verileri, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü verilerine dayalı olarak sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmalar Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğüne; Çok zayıf, Zayıf, Normal, Fazla Kilolu ve Obez şeklinde belirtilmiş ve gruplandırılmıştır¹⁷. Bu veriler; cinsiyet, doğum tarihi, boy ve kilo bilgileri ışığında site üzerinden otomatik olarak hesaplanmaktadır.

İstatistiksel analiz

Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Kategorik ölçümler sayı olarak, sürekli ölçümler ise ortalama ve standart sapma (gerekli yerlerde minimum-maksimum) olarak belirtilmiştir.

BULGULAR

Katılımcılara ait bilgilere Tablo 1.'de, katılımcıların çocuklarının boy-kilo bilgileri ve BKİ verileri Tablo 2. de gösterilmiştir. Katılımcı grupta yaş ortalaması annelerde $31,25 \pm 1,83$ iken babalarda yaş ortalaması $35,12 \pm 5,51$ olarak belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ideal çocuk bedeni tanımlamalarına ilişkin bulgular

Araştırmada, SGKÖ puan düzeyi düşük ve yüksek ebeveynlerin ideal çocuk bedenine ilişkin tanımlamaları farklılık göstermiştir. SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynler; ideal çocuk bedeni tanımlamalarında çocuğun yaşına göre fazla kilolu olmasını, boy açısından uzun olmasını, güzel ve estetik görünmesini vurgulamışlardır. Bununla ilgili olarak katılımcı

A2: "İdeal çocuk bedeni yaşına göre biraz fazla kilolu olmalı. Böyle olursa hem iri hem güçlü görünür" şeklinde cevap

verirken, kilolu olmayı güçlü olmakla eş tuttuğu anlaşılmıştır. Farklı olarak katılımcı

B2: “Yaşatlarının boyu ve kilosunu ile aynı standartlarda olursa ideal olur” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu katılımcının düşünceleri incelendiğinde, kilo-boy oranının dengeli olması ile çocuk bedeninin ideal olacağı vurgusu yapılmıştır. Ayrıca katılımcı

B1: “Boyu haricinde çocuğumu her yönüyle beğeniyorum. Boyu biraz daha uzun olabilirdi” şeklinde belirterek uzun boyu idealleştirdiği görülürken katılımcı

B4: “İdeal bir çocuk bedeni, yaşının gerektirdiği boyda olması ve güzel görünmeli” şeklinde görüş belirterek, güzel ve estetik görünüme vurgu yapmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara ait yaş, kilo, boy, öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve SGKÖ puan düzeyleri

Kod	Yaş	Kilo	Boy	Öğrenim Durumu	Çalışma Durumu	Gelir Düzeyi	SGKÖ puanı düzeyi
A1	29	64	159	Lise	Hayır	Orta	Yüksek
A2	34	79	165	İlkokul	Hayır	Düşük	Yüksek
A3	29	57	150	Lise	Hayır	Orta	Yüksek
A4	33	95	170	Lise	Hayır	Orta	Yüksek
A5	32	65	167	Okur-yazar	Hayır	Orta	Düşük
A6	32	79	165	Ortaokul	Hayır	Orta	Düşük
A7	31	72	163	Ortaokul	Hayır	Düşük	Düşük
A8	30	47	145	Lise	Hayır	Düşük	Düşük
B1	32	85	175	Lise	Evet	Orta	Yüksek
B2	32	67	157	Lise	Evet	Orta	Yüksek
B3	29	76	168	Üniversite	Evet	Orta	Yüksek
B4	35	81	165	Üniversite	Evet	Orta	Yüksek
B5	44	86	178	İlkokul	Evet	Orta	Düşük
B6	42	72	170	İlkokul	Evet	Orta	Düşük
B7	37	92	172	Lise	Evet	Orta	Düşük
B8	30	80	173	Lise	Evet	Düşük	Düşük

A: Anne, B: Baba, SGKÖ: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği

Tablo 2. Katılımcıların çocuklarına ait boy, kilo, cinsiyet ve BKİ bilgileri

Kod	Ebeveynler	Boy	Kilo	Cinsiyet	BKİ
Ç1	A1-B1	117	20	Erkek	14.61 (Normal)
Ç2	A2-B2	115	20	Erkek	15.12 (Normal)
Ç3	A3-B3	97	14	Erkek	14.88 (Normal)
Ç4	A4-B4	114	17	Erkek	13.08 (Zayıf)
Ç5	A5-B5	118	21	Erkek	15.08 (Normal)
Ç6	A6-B6	108	17	Kız	14.57 (Normal)
Ç7	A7-B7	117	21	Erkek	15.34 (Normal)
Ç8	A8-B8	107	17	Erkek	14.85 (Normal)

Ç: Çocuk, BKİ: Beden Kitle İndeksi

Diğer yandan, SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynler, ideal çocuk bedeni tanımlamalarında estetik ve güzel görünümünden ziyade sağlıklı ve gelişime uygun görünmeye ilişkin tanımlamalar yapmışlardır. Ayrıca bu katılımcıların önemli bir kısmının ise çocuklara ilişkin ideal beden tanımlaması yapmaya gerek duyulmadığını ve bu tanımlamaları yapmanın doğru

olmadığını vurgulamışlardır. Bununla ilgili olarak katılımcı

A6: “Her çocuğun farklı gelişim süreci var. Çocuğumuz küçük yaşlardayken kısa ve çelimsizdi. Fakat şu an yaşının gerektirdiği boy ve kiloya sahip. Ayrıca keşke, renkli gözlü olsaydı, boyu uzun olsaydı gibi düşüncelerimiz hiç olmadı” şeklinde belirtirken

A5: "Bana göre çocuklar için ideal bir beden tanımlaması yapmak doğru değil. Çocukların beden gelişiminin sağlıklı olması yeterli" şeklinde belirtmiştir.

Ebeveynlerin çocuklarının sosyal görünüşü hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular

Araştırmada, SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynler, çocuklarının boyu ve kilosu hakkında memnuniyetsizlik bildirirken, çocuklarını olduğundan daha zayıf olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Ancak SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynler, bu konuda herhangi bir memnuniyetsizlik bildirmemişlerdir. Bununla ilgili olarak

A2: "Çocuğumun zayıf olduğunu düşünüyorum. İştahı yerinde ama çok hareketli olduğundan kilo almıyor. Çocuğum şu an 20 kiloda. Ama 10-15 kilo fazla olsaydı, daha güzel olurdu. İri ve güçlü görünürdü." şeklinde belirtirken

B1: "Çocuğumun boyu biraz uzun olsa daha iyi olurdu" şeklinde belirtmiştir.

Bu konu ile ilgili olarak SGKÖ puan düzeyi düşük katılımcılardan

A7: "Yaşına ve gelişimine göre çocuğumun boy ve kilosunun gayet iyi olduğunu düşünüyorum" şeklinde belirtirken

A6: "Böyle bir konuya hiç önem vermediğim için bir fikrim yok. Çünkü çocuğumun ideal bir bedene sahip olup olmaması çok da önemli değil bence" şeklinde belirtmiştir. Alınan cevaplar incelendiğinde, SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerde estetik kaygıların ön plana çıkmadığı ve sosyal görünüşü sadece boy ve kilo üzerinden değerlendirdikleri, diğer beden özelliklerinin yapısı hakkında yorum yapmaya gerek duymadıkları görülmüştür.

Ebeveynlerin Çocuklarının Fiziksel Görünümünün Onların Sosyal İlişkilerine Yansımaya İlişkin Bulgular

Araştırmada, ebeveynlerin çocuklarının fiziksel görünümünün onların sosyal ilişkilerine yansımaları ile ilgili düşüncelerinde; boy, kilo, akranlara göre olumlu ve olumsuz görülen beden özellikleri konularına yoğunlaştıkları görülmektedir. SGKÖ puan düzeyi yüksek olan katılımcıların çocuklarının fiziksel görünümünden dolayı, onların sosyal ilişkilerine dair daha fazla kaygı taşıdığı görülmüştür. Bununla ilgili olarak

A4: "Mesela çocuğum yaşatları ile bir ortamda olduğunda küçük kalabiliyor. Bundan dolayı da kendini ifade etme

konusunda daha fazla çaba sarf etmesi gerekiyor diye düşünüyorum" şeklinde belirtirken,

A2: "Çelimsiz ve zayıf görüldüğü için şiddete maruz kalabileceğini ve sözlü olarak; sen zayıfsın, kuvvetin yok bu oyunda oynayamazsın gibi dışlanmaların olabileceğini düşünüyorum" şeklinde belirtmiştir. Cevaplar incelendiğinde, özgüven kaybı ve yetersizlik hissine dair endişelerin de ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu konu ile ilgili olarak SGKÖ puan düzeyi düşük katılımcılar;

B7: "Boy durumunun sosyal ilişkilerine herhangi bir şekilde yansımaya düşünmüyorum" şeklinde belirtirken

A5: "Kilo durumu arkadaşlık ilişkilerine bence yansımaz" şeklinde belirtmiştir. Bu görüşlerde, çocuklarının boy ve kilo durumunun, onların sosyal ilişkilerine olumsuz bir yansımalarının olmayacağı vurgusunun yapıldığı görülmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının sosyal görünüşlerine müdahalelerine ilişkin bulgular

Araştırmada, her iki gruptan katılımcıların 'beslenme uygulamaları' konusunda benzer müdahale yöntemleri kullandığı görülmektedir. Bu müdahaleler, yemek menülerine ve besinlere dikkat etme, sözel olarak yemeğin bitirilmesini sağlama, beslenmenin önemi ile bilgi verme, yeme kısıtlamaları şeklindedir. Ancak beslenme uygulamalarının planlanması ve sürdürülebilir olması noktasında, SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerin daha kararlı bir tutum sergiledikleri kilo endişesinden ziyade çocuklarını sağlıklı olmaya teşvik ettikleri anlaşılmaktadır. Diğer yandan SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynlerin, kıyafet tercihleri ve fiziksel görünüme dair uygulamalar noktasında farklılıklar gözlenmektedir. SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynlerin, çocukları için daha fazla spor ve fiziksel aktivite etkinliklerine yönlendirme davranışında buldukları ve zaman zaman çocukları zorladıkları anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, çocuklarının kıyafet tercihleri noktasında daha fazla detaycı ve özenli oldukları; alışveriş yapılacak yerler konusunda da daha seçici davrandıkları görülmektedir. Ancak SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerin, çocukların fiziksel görünüşüne müdahalelerinin sınırlı olduğu ve çocuklarına yönelik giyim alışverişlerinde bütçeye uygunluğun ve çocuğun tercihinin daha önemli olduğu görülmektedir. Bu konu ile ilgili olarak SGKÖ puan düzeyi yüksek katılımcılardan;

A3: "Fiziksel olarak güçlenmesi için yürüyüş ve futbol gibi oyunlara yönlendiriyorum. Ayrıca dış görünüşü ile ilgili, akranlarının giyim tarzını dikkate alıyorum. Bu konuda sosyal medyadan çok etkileniyorum. Çocuğumun kıyafet ihtiyacı için bazı sayfaları takip ediyorum. Bazen bu sayfalardan satın alıyorum. Ama genelde büyük zincir mağazaları tercih ederim. Kıyafet seçiminde rengine dikkat ediyorum. Ayrıca boyunun uzaması için doğal yöntemler denedim. Doktor tavsiyesi ile besleyici mamalar ve ilaçlar da kullandık. Ayrıca yemeğini fazlaca yemesi için ödüllendiriyorum, güzel sözlerle teşvik ediyorum. Çünkü kilo olarak yaşutlarından geride olduğunu biliyorum. Öğünlerden önce de abur cubur yemesini engelliyorum. Faydalı yiyecekleri teşviklerle tüketmesine; faydasız yiyecekleri de mümkün olduğunca az tüketmelerini sağlıyorum. Mesela kabaltılık çikolatayı o hafta aldysak diğer iki üç hafta almıyorum. Çünkü hazır ürünleri elde buldurunca, tüketmelerini engelleyemiyorum. Öğünler konusunda biraz esnek davranıyorum. Öğle öğünlerini bazen atlıyoruz ama sabah ve akşam öğünlerine dikkat ediyoruz" şeklinde belirtirken çocuğunun sosyal görünüşüne müdahalesini; sözel müdahale, ödüllendirme, atıştırmalık kısıtlaması, yemek öğünlerine dikkat etme, futbol oynamaya yönlendirme, akranlarının giyim tarzını dikkate alarak giyindirme şeklinde gerçekleştirdiği görülmektedir. Katılımcı

A1: "Boyunun uzaması için babçedeki potada basketbol oynamasını teşvik ediyorum. Sokakta oynamasına zaten izin veriyorum. Ayrıca daha güzel görünmesi için saçlarını uzatmaya çalışıyorum. Dişlerinin ayrık olması nedeniyle, biraz daha büyüdüğünde tel takırtmayı düşünüyorum. Mesela çocuğumun kıyafetine bir şey diyecekler mi diye mutlaka ütüliyorum. Ütü süz giydirmiş derler diye ütümeden giydirmiyorum. Ayrıca ayakkabılarını mutlaka silmeleri istiyorum. Toplum içerisine gireceksem daha fazla özeniyorum. Benim baskımdan dolayı çocuğum kendi giyimine dikkat ediyor. 'Anne bu olmuş mu gidebilir miyim' diye soruyor. Medyadaki çocuklara baktığımda, aynı maddi imkanlar bende olsa onlar yine benim çocuktan daha güzel görünecektir diye düşünüyorum. Çünkü gözleri renkli ve saçları uzun, güzel. Ama sosyal medya konusunda kendimi eleştiriyorum. Çünkü çocuğum, sosyal medyada bakımlı, özenli çocukların fotoğraflarına maruz kaldı ve şimdi de kıyafet beğenmiyor. Hep daha güzel görüneni arıyor. Bu duruma ben sebep oldum, keşke daha dikkatli davranıyordum diyorum ama görünüş konusunda takıntılıyım. Galiba önce kendimi değiştirmem gerekiyor. Ayrıca şu an ki kilo durumu zaten zayıf. Ama daha da çok zayıflayabilir, hasta olabilir. Bu sebeple beslenme davranışlarına müdahale ederim. Mesela yemeğini bitirmesi gerektiğini söylüyorum. Ama baskıdan ziyade kendi isteği ile bitirme alışkanlığı kazanması için porsiyonlarını küçülttüm. Bu sayede yemeğini kolayca tüketebiliyor. Ayrıca acıkınca

yemek veriyorum. Çünkü acıkmayınca yemez. Beslenme düzenimizde 3 öğün yemek tüketmesine dikkat ediyoruz. Ama gece yemek isterse veririm çünkü kilo alsın istiyorum. Sebze, meyve gibi besin maddelerini seçmeden tüketmesini sağlıyorum" şeklinde belirtirken, çocuğunun sosyal görünüşüne müdahalesini; otoriter tutum, acıkmasını bekleme, sağlıklı besinler sunma, öğün zamanına dikkat etme, porsiyon küçültme davranışı, basketbol oynamaya teşvik, saç uzatmasını sağlama ve ütülü kıyafet kullanımı ile gerçekleştirdiği görülmektedir. Bununla ilgili olarak SGKÖ puan düzeyi düşük katılımcılardan

A7: "Çocuğumun kalık kıyafeti konusunda takıntılı değilim. Bütçeye uyan tubafıye, pazar ya da mağazalardan alışveriş yapıyoruz. Yemek konusunda ise çocuğumun fazla kilo almaması için gece yemek istediğinde vermiyorum. Çünkü çocuğumun midesi büyürse, sürekli yemek ister. Ama bazen babaannesi gece bir şeyler yedirdiğinde engel olamıyorum. Çocuğum için belirli porsiyonlar vardır. Ayrıca bazı yemekleri de yemez. Canının istediğini hazırlarım. Mesela et ve balık yemez. Bunları zorlayarak yedirmem. Onun yemeği her zaman ayırdır. Çorba falan da yer ama mide sorunu var. Bu sebeple yemek düzeni ve miktarı konusunda pek üzerine düşmüyorum" şeklinde belirtirken, çocuğunun sosyal görünüşüne müdahalesini; tüketim zamanını planlama ve porsiyon kontrolü ile gerçekleştirdiği görülmektedir. Katılımcılardan

A8: "Çocuğumun kalık kıyafeti konusunda takıntılı değilim. Ayrıca marka takıntımızda yok. Hoşumıza giden her yerden alışveriş yapabiliriz. Yemek konusunda ise çocuğumu zorlamıyorum. Canı isterse yer istemezse yemez. Çünkü benim çocuğumda mide bulantısı sorunu var ve dişleri de çürük olduğu için çocuğumu zorlamak istemiyorum. Zorladığım zamanlar olmuştu ve bir faydasını görmedim. Çünkü istemeyerek yediğinde istifra ediyor. Ama kendi isterse veririm, yer. Öğün ve yemek zamanı konusunda da pek dikkat etmeyiz. Ne zaman canımız isterse o zaman yeriz. Çocuğum ne zaman benden yiyecek bir şey isterse o zaman veririm. Yeme konusunda herhangi bir kısıtlama uygulamıyorum. Abur cubur kısıtlaması yapmıyorum. Bunun sağlıklı bir beslenme şekli olduğunu biliyorum ama yemek istiyor, bende dayanamayıp veriyorum. Yani çocuğumun yeme davranışına bir müdahale yöntemim yok" şeklinde belirtmiştir.

Ebeveynlerin çocuklarının beden görünüşlerine yönelik beklentilerine ilişkin bulgular

Araştırmada, SGKÖ puan düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının beden görünüşlerine yönelik beklentilerinin daha çeşitli ve ayrıntılı olarak belirttikleri görülürken, SGKÖ puan düzeyi düşük

ebeveynlerin, herhangi bir beklenti içinde olmama veya beklenti içerisinde olmaya gerek duymama şeklinde düşüncelerini ifade ettikleri görülmektedir. Her iki gruptan ebeveynlerin bazılarının ise boy ve kilo ile ilgili beklentilerinin benzer olduğu görülmüştür. Bununla ilgili olarak SGKÖ puan düzeyi yüksek katılımcılardan

A2: “İlerleyen yıllarda iri yapılı olmasını isterim açıkçası. Mesela boyu 186 cm kilo 85-90 olmalı. Göbekli değil fit olmasını isterim. Ama iri olsun istiyorum aynı zamanda” şeklinde belirtirken, çocuğunun vücuduna yönelik beklentisinin iri bir vücut yapısı ve uzun bir boy, fit bir vücut olarak vurguladığı görülmektedir. Katılımcı

B2: “Özellikle bakımlı olmasını isterim, en büyük beklentim bu olurdu”

A1: “Boyuna uzun olsun çok kilolu olmasın. 175cm iyi bence 180 cm bile olmasına gerek yok. En kötü 160 bile olabilir. Sonuçta çok uzun bir millet değiliz. Kendi babası da 175 cm zaten. Boyuna göre normal kiloda olsun isterim. Çok kilolu ya da zayıf değil. Ama dediğim gibi en önemlisi boy benim için” şeklinde belirtirken, boy ile ilgili beklentisini vurgulayarak alt ve üst sınırları bildirdiği görülmüştür. Ayrıca boyuna göre kilosunun orantılı olması ve normal bir kiloda olması beklentisi içinde olduğunu bildirmiştir. Bununla ilgili olarak SGKÖ puan düzeyi düşük katılımcılardan

A7: “Normale yakın zayıf olması iyi olabilir. İlla bir ölçü vermek gerekirse mesela 180 cm boy, 77 kilo fena olmayabilir. Ama böyle olmasa da çok önemli olduğunu düşünmüyorum” şeklinde belirtirken

B6: “Fiziksel olarak hangi şekli kendisine yakıştırıyorsa öyle olsun isterdim. Benim için hiç fark etmez” şeklinde belirtmiştir.

TARTIŞMA

Mevcut araştırmada ebeveynlerin ideal çocuk bedenine ilişkin tanımlamaları incelendiğinde, SGKÖ puan düzeyi düşük ve yüksek ebeveynlerin ideal çocuk bedenine ilişkin tanımlamalarının farklılık gösterdiği görülmüştür. SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynler ideal çocuk bedeni tanımlamalarında, çocuğun yaşının kilo ve boy açısından dengeli olmasına, güzel ve estetik görünmesine vurgu yapmışlardır. SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynler ise estetik ve güzel görünümünden ziyade sağlıklı ve gelişime uygun fiziksel özelliklere ilişkin tanımlamalar yapmışlardır. Ayrıca SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynler, çocuklarına ilişkin ideal beden tanımı

yapmaktan kaçınmışlar ve tanımlamaya gerek duymadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu araştırmada, ebeveynlerin kendi çocuklarının sosyal görünüşü hakkındaki değerlendirmelerinin de SGKÖ puan düzeylerine göre farklılık gösterdiği görülmüştür. SGKÖ puan düzeyi yüksek olan ebeveynlerin, çocuklarının kilosunu olduğundan daha zayıf ve boyunu olduğundan daha kısa algıladıkları ve bu şekilde tanımladıkları tespit edilmiştir. Diğer yandan SGKÖ puan düzeyi düşük olan ebeveynlerin ise, çocuklarının boyu ve kilosuna ilişkin algılarının, çocuklarının BKİ verileri ile büyük oranda uyumlu olduğu görülmüştür. SGKÖ puan düzeyi yüksek olan katılımcıların önemli bir kısmı, çocuklarının BKİ verilerine göre, olduğundan daha zayıf olarak algılamıştır. Yılmaz ve Oflaz tarafından yapılan ve ebeveynlerin çocuklarının ağırlığı hakkındaki görsel algılarının incelendiği bir çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının bedenlerine ilişkin görünüşlerinde %83,3 oranında yanılgıya düştükleri bildirilmiştir¹⁸. Bu çalışmada ebeveynlerin sosyal görünüşleri ile ilgili kaygılarının farklılıkları ele alınmamış olmakla birlikte, ebeveynlerin çocuklarının ideal bedene yakın ölçülere yaklaşırma kaygılarının algılarındaki bu hataya neden olabileceğini düşündürmüştür. Bir çalışmada obez çocuğa sahip ebeveynlerle yapılan bir çalışmada ebeveynlerin, çocuklarının vücut ağırlığı ve büyüklüğünü, çocuğun sahip olduğu kilodan daha az olarak ifade ettikleri belirtilmiştir¹⁹. Bu çalışmalar ile mevcut çalışmanın bulguları, ebeveynlerin kendi sosyal görünüşleri ve beden memnuniyetlerine ilişkin sahip oldukları olumsuz algılarının ve kaygılarının çocuklarının sosyal görünüşleri ile ilgili algılarını etkilediğini ve algılarında idealleştirilmeye yönelik hatalı değerlendirmelerde bulduklarını düşündürmektedir. Çünkü mevcut çalışmada da sosyal görünüş kaygı düzeyi yüksek olan ebeveynlerin bu algı hatasını daha yüksek oranda yaptıkları görülmektedir.

Araştırmada elde edilen ebeveynlerin çocukları ile ilgili ideal beden tanımlamaları da bunu desteklemektedir. SGKÖ puanı yüksek ebeveynler ideal beden tanımlamalarında estetik ve güzellik ölçütlerine vurgu yapmışlardır. SGKÖ puan düzeyi düşük katılımcılar ise çocukları için ideal beden tanımlaması yapmaktan kaçınmışlardır. Estetik ve güzellik ölçütleri kültürel farklılık göstermekle birlikte, ebeveynlerin yaşadıkları toplumun kültürel ölçütlerine uygun estetik kaygıları, çocukları hakkındaki ideal beden arzularında, toplumsal normlara uygun olma beklentisini öne çıkarmaktadır.

Yapılan çalışmalar batı toplumlarında güzellik ve estetik ölçütlerinin, zayıflık ile idealize edildiğini göstermektedir. Clark ve Tiggemann'ın yapmış oldukları boylamsal araştırmada, 5-8 yaş aralığında ebeveyn ve medya etkileri ile biçimlenmiş ideal beden tanımlarının, ergenlik döneminde daha düşük BKİ isteği ile gün yüzüne çıktığını ve ergenlerin arkadaşları arasında geçen konuşmaların görünüşleri üzerinde yoğunlaştığını tespit etmişlerdir²⁰. Okul öncesi çağında ise kız çocuklar arasında ince beden ve erkek çocuklar arasında kaslı bir beden yapısı gibi beden özelliklerinin daha fazla idealize edildiği bildirilmiştir²¹. Bir çalışmada ise, okul öncesi çağında çocuğu bulunan annelerden çocukları için uygun olmayan beden ölçüsünü belirtmeleri istenmiş olup, katılımcı annelerden %75'i çocukları için fazla kilolu olmayı uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir²². Ancak son yıllarda yapılan çalışmalar ideal beden tanımlamalarında kültürel farklılıklarına azaldığını göstermektedir. Farklı kültürlerde yapılan çalışmalarda ebeveynlerin çocuk bedenine ilişkin yaptıkları tanımlamaların benzerlik göstermesi, daha önce beden imajı ile ilgili kültürel farklılıkların özellikle teknolojik gelişmelerle beraber zenginleşen iletişim ağlarının beden imajı ile ilgili kültürel farklılıkları azalttığını düşündürmektedir. Grabe ve arkadaşları, kadınlarda beden imajı kaygısını ele alan araştırmalarında birbirinden farklı kültürlerde kadın örneklemelerinde benzer beden memnuniyetsizlikleri bildirilmiştir²³. Diğer yandan Gültzow ve arkadaşları, erkek bedeninin sosyal medyada nasıl sunulduğu ve kullanıcıların nasıl tepki verdiğini anlamak için erkekler (ve/veya tasvir edilen erkekler) tarafından yayınlanan 1.000 alakalı instagram gönderisinin nicel bir içerik analizi gerçekleştirilmiştir²⁴. Örneklenen gönderilerin çoğu, yüksek düzeyde kaslılık ve zayıflık vurgusuna sahipti. Özellikle zayıf ve kaslı yapıya sahip erkek fotoğrafların kullanıcılardan daha fazla dönüt ve beğeni aldığı görülmüştür. Her iki araştırmanın bulguları ebeveynler açısından değerlendirildiğinde medyanın ideal kadın ve erkek bedeninin tüm kültürlerde sosyal medya, dijital televizyon platformları vb. araçlarla sunulduğu bir gerçektir. Benzer şekilde bu durum ebeveynler içinde geçerli olup, onların çocuklarının ideal beden vurgularında da etkili olmaktadır²⁵. Bizim araştırmamızda, SGKÖ puan düzeyi yüksek katılımcılar, kilolu beden yapısını idealize etmişlerdir. Bu farklılığın ideal beden tanımlamalarında ebeveynlerin çocuklarının erişkinlik ve çocukluk dönemleri için farklı değerlendirmede buldukları ve çocukluk dönemi için daha iri ve kilolu olmayı daha güçlü ve sağlıklı olmakla

ilişkilendirildiklerini ve bunun da kültürel alt yapıdan kaynaklandığını düşündürmüştür. Bu konuda farklı kültürlerin ele alındığı daha geniş örneklem gruplarının bulunduğu nicel çalışmalara ihtiyaç vardır.

SGKÖ puan düzeyi düşük olan katılımcılar, çocuklarının fiziksel görünümünün onların sosyal ilişkilerini etkilemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerden farklı olarak SGKÖ puan düzeyi yüksek olan katılımcıların, çocuklarının fiziksel görünümünden dolayı onların sosyal ilişkilerine dair daha fazla kaygı taşıdıklarını ifade etmişlerdir. Bu kaygılar incelendiğinde; çocuğun akranları ile kendini kıyaslayarak özgüven kaybı yaşaması ve çekingen bir yapıya bürünebilmesi, fiziki yapısından dolayı akran ortamında alay edilebilme, zorbalığa maruz kalabilme ve dışlanabilme endişesi, fiziki yapısından dolayı oyun esnasında hareketinin kısıtlanabilmesi ve kendini güçsüz hissetme duygusu yaşaması, endişeleri öne çıkmaktadır. Mevcut literatürde benzer araştırma bulgularının yer aldığı görülebilmektedir. Striegel ve Kearney, 2 ila 16 yaşları arasında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının fiziksel görüntüsüne ilişkin tutumlarını ele aldıkları çalışmalarında, ebeveynlerin fiziksel çekiciliğe ve güzelliğe değer verme eğiliminde olduğunu ortaya koymuşlardır²⁶. Aynı araştırmada, kız çocuklar için estetik ve güzellik vurgusu yapılırken, erkek çocuklar içinde güzellik ve estetik vurgusuna yer verildiği görülmektedir. Aynı çalışmada ebeveynler, çocuklarının fiziksel çekiciliğinin arkadaşlık ilişkilerini etkileyebileceğini ve arkadaşlık ilişkilerini başlatma, devam ettirme noktasında önemli bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir²⁷. Mevcut araştırma bulguları diğer araştırmalarla birlikte değerlendirildiğinde, sosyal görünüş kaygıları yüksek olan ebeveynlerin, çocuklarının sosyal ilişkilerinde görünüşe önem vermekte ve buna vurgu yapmaktadırlar.

İlgili literatür incelendiğinde bir çok araştırma, ebeveynlerin kendi fiziksel ve sosyal görünümünün, diyet yapma durumları ve beden imajı hakkında konuşmalarının çocuklarının bedenleri ve benlik saygısı hakkındaki duygularını güçlü bir şekilde etkileyebileceğini göstermiştir^{6,27}. Tatangelo ve arkadaşları, anne ve babaların kilo kaygılarının çocuklarının kilo kaygıları ile ilişkili olduğunu ayrıca, ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarının bedenlerine ilişkin olarak farklı mesajlar verdiklerini ortaya koymuştur²⁸. Kız çocuklarına kilo kaybına yönelik teşvik edici mesajlar verilirken, erkek çocuklarına kas kütlesini artırma yönünde mesajların verildiği tespit edilmiştir. McCabe ve arkadaşlarının, okul öncesi

çağındaki çocuklar ve anneleriyle yaptıkları araştırmada, annelerin kız çocuklarına kilo kaybı mesajı, erkek çocuklarına ise kas kazanımı yönünde mesajlar ilettikleri ortaya konulmuştur²⁹. Bu bulgulardan farklı olarak Türkiye’de yapılan çocuklarının vücut ağırlığının, ebeveynleri tarafından değerlendirildiği bir çalışmada, ebeveynlerin büyük çoğunluğunun, çocuklarını cinsiyet fark etmeksizin olduğundan daha zayıf değerlendirdiği görülmüştür¹⁸. Araştırmamızın bulgularında, kız ve erkek çocuklar için iletilen mesajların benzer olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca mevcut araştırma bulguları ve yapılan diğer araştırmaların bulguları incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarının bedenleri ile ilgili vereceği mesajların, çocukların akran ilişkilerini etkileyebileceğine işaret etmektedir. Özellikle olumsuz mesajların, çocukları çekingen bir ruh haline büründürerek, dışlanmışlık hissine kapılmalarına yol açabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çocukların bedenlerine yönelik verilecek olumsuz mesajların, onların ilerleyen gelişim dönemlerinde, özellikle sosyal ilişkilerinde aksamalara ve düşük psikolojik iyi olma hali gibi sorunlara neden olabileceğine işaret etmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının görünüşü hakkındaki fikirleri ve mesajlarının, çocuğun kendi kilo kaygısını doğrudan etkilediği tespit edilmiştir²⁰. Yapılan araştırmalar 5 yaşındaki kızların, ebeveynlerinin onların vücutları ile ilgili olumsuz değerlendirmelerine maruz kalmamak için diyet ile çeşitli yeme kısıtlamalarına gittiklerini göstermiştir^{5,30}. Ebeveynlerin kızlarının kilo durumuna verdikleri tepkilerin karşılaştırıldığı bir diğer araştırmada ise yüksek kiloda olan kızlar, düşük kilodaki akranlarına göre daha düşük beden saygısı ve fiziksel yetenek bildirmiştir. Bu çalışmanın öne çıkan sonuçları incelendiğinde, kilolu çocuklarda, kilolu olmayan akranlarına kıyasla daha düşük psikolojik iyi olma hali tespit edilmiştir³¹.

Araştırmalar ebeveynlerin kaygılı davranışlarının çocuklarına karşı olan tutumlarına, bakım uygulamalarına ve bu uygulama süreçlerinde çocuklarla etkileşimlerine yansıtıldığını da ortaya koymaktadır^{32,33}.

Mevcut araştırmada SGKÖ puan düzeyi düşük ve yüksek katılımcıların, çocuklarının sosyal görünüşlerine ile ilgili davranış biçimlerinde farklılığı bakıldığında benzer beslenme uygulamaları uyguladıkları görülmekle beraber, beslenme uygulamalarının planlanması ve sürdürülebilir olması noktasında, SGKÖ puan düzeyi yüksek olan ebeveynlerin daha kararlı bir tutum sergiledikleri

anlaşılmaktadır. Bu uygulamalar genel olarak; öğünlere ve yemek zamanına dikkat etme, sözel müdahalede bulunma, acıkmasını bekleme, besin grubunu çeşitlendirme, ödüllendirme, yemeği bitirmeye yönelik teşvik ve sağlıklı besinler hakkında bilgi verme şeklinde olduğu görülürken, yeme kısıtlamaları konusunda; atıştırma zamanını bekleme, evde atıştırma bulundurmama, atıştırma kısıtlaması gibi müdahalelerin olduğu görülmektedir.

Ancak fiziksel etkinlikler, kılık kıyafet tercihleri ve fiziksel görünüme dair uygulamalar noktasında iki grup arasında farklılıklar gözlenmektedir. SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynlerin, çocukları için daha fazla spor ve fiziksel aktivite etkinliklerine yönlendirme davranışında buldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca kılık kıyafet tercihleri ve alışveriş yapılacak yerler noktasında daha seçici davrandıkları görülmektedir. Benzer şekilde çocuklarının fiziksel görünüşüne dair çeşitli uygulamalar da yaptıkları gözlenmektedir. Ancak SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerin, çocuklarının fiziksel görünüşünden çok sağlığına yönelik müdahaleleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynler, çocuklarına yönelik giyim alışverişlerinde bütçeye uygun alışveriş yerlerini tercih ettikleri görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, mevcut araştırma bulgularına benzer bulguların elde edildiği çalışmalar olduğu görülmektedir. Myers ve Vargas’ın yaptığı araştırmada, ebeveynlerin çocuklarının kilosunu kontrol etmek için neler yaptıkları sorulduğunda; ebeveynlerin çoğunluğunun daha az atıştırma tüketmesine teşvik ettiği, önemli bir kısmının hiçbir müdahale de bulunmadığı, az bir kısmı ise fiziksel egzersiz ve çocuk aktivitelerine yer verdiğini belirtmiştir³⁴. Mevcut araştırma bulguları incelendiğinde, her iki gruptan katılımcıların atıştırma kısıtlamasına gitmesi, sağlıklı yiyeceklerin tüketimi hakkında ortak bir bilinç olduğunu göstermektedir. Ancak SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerin çocuklarını, spor ve diğer fiziksel aktivite etkinliklerine yeterince teşvik etmemeleri; benzer şekilde SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynlerin, çocuklarının fazla yemelerine yönelik uyguladıkları yöntem ve teşvikler, obezite konusunda yeterli farkındalığın oluşmadığına işaret etmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının bedenlerine yönelik beklentilerine ilişkin bulgular incelendiğinde, SGKÖ puan düzeyi yüksek olan ebeveynlerin beklentilerini daha çeşitli ve ayrıntılı olarak belirttiği görülürken, SGKÖ puan düzeyi düşük ebeveynlerin sağlıklı bir

vücut yapısı ya da çocuklarının görünüşlerine ilişkin herhangi bir beklenti içinde olmadıkları görülmektedir. Her iki gruptan ebeveynlerin boy ve kilo ile ilgili beklentilerinin benzer olduğu görülürken, sosyal görünüş ve beden algısı konularında ebeveynlerin görüş farklılıkları olduğu görülmüştür. Ayrıca SGKÖ puan düzeyi yüksek katılımcıların bakımlı olma, iri yapılı ve fit bir görünüm beklentisi içerisinde oldukları görülmüştür. Ancak çocuklarının BKİ verilerinin normal kiloyu işaret etmesine rağmen, çocuklarını olduğundan daha zayıf bir şekilde algılamış oldukları bulgularda belirtilmiştir. Bu nedenle SGKÖ puan düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarına ilişkin orantılı boy ve kilo tanımlarının BKİ normallerinin dışında olacağı öngörülmektedir.

Mevcut araştırma bulgularına benzer bulguların elde edildiği bir çalışmada, Tayvan'da kız ve erkek çocuklarının büyük çoğunluğunun normal vücut ölçülerine sahip olmasına rağmen bakım verenlerin, çocuklarının büyük bir bedene sahip olma beklentisi içerisinde oldukları tespit edilmiştir³⁵. Mevcut araştırma bulgularından farklı olarak Malezya'da yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin kızlarının daha küçük bir vücuta sahip olmasını istedikleri görülmüştür³⁶. Benzer şekilde batı toplumlarında yapılan bir çalışmada ise; ebeveynlerin büyük çoğunluğu, çocuklarının fazla kilolu olmasını istemediğini bildirmiştir. Bu ifade, batı ülkelerinde çocuklarının bedenlerine yönelik beklentilerin ince bir beden yapısı olduğuna işaret etmektedir²². Mevcut araştırma bulguları ile diğer araştırma bulguları arasındaki farklılığın; beden algısı, güzellik ve estetik kavramlarına ilişkin kültürel farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, Afrika kökenli insanlarla yapılan bazı çalışmalarda, güzellik ve estetik ölçütü olarak büyük beden ölçüleri kabul görülürken³⁷, batı toplumlarında ince ve fit görünüşün güzellik ve estetik ölçütü olduğu anlaşılmıştır^{38,39}. Bu güzellik ve estetik anlayışındaki algı farklılıklarının, ebeveynlerin çocuklarının bedenlerine yönelik beklentilerine de yansıtıldığını düşündürmektedir.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklardan ilki, çalışmanın sadece ebeveynlerin görüşlerine dayalı olmasıdır. İkinci sınırlılık ise, çalışmanın sonuçlarından elde edilecek bulgularda sosyodemografik değişkenlerin farklılaşabileceği ve bireysel deneyimlere dayalı olduğu için bir bütüne genellenemeyeceği varsayımdır. Üçüncü sınırlılık ise çalışmanın, 2021-2022 yılında Adana ili Yüreğir ilçesinde yaşayan, okul öncesi çağda çocuğu olan

ebeveynlerle sınırlı olmasıdır. Dördüncü sınırlılık ise katılımcı grubunda sadece 1 anne babanın çocuğu kız, diğer 7 anne babanın çocuğunun erkek olmasıdır.

Sonuç olarak, SGKÖ puan düzeyleri düşük veya yüksek olan anne-babaların çocuklarının sosyal görünüşleri hakkındaki düşüncelerinde, çocuklarının bedenlerine yönelik beklentilerinde, ideal çocuk bedeni tanımlamalarında ve çocuklarının sosyal görünüşlerine müdahalelerinde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Sosyal görünüş kaygı düzeylerinin yüksek veya düşük olması, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stratejilerinde de farklılıklara sebep olmaktadır. SGKÖ puan düzeyi yüksek olan ebeveynlerin, çocuklarının bedenlerine yönelik daha müdahaleci davrandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca günlük tıbbi pratikler dikkate alındığında, doğru ve dengeli beslenme alışkanlıklarının ebeveynler tarafından gözden geçirilerek çocukluk çağında obezitenin önüne geçilmesi noktasında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkıları: Çalışma konsepti/Tasarımı: MG, MK, SÇ; Veri toplama: MG, MK; Veri analizi ve yorumlama: MG, MK, SÇ; Yazı taslağı: MG, MK, SÇ; İçerinin eleştirel incelenmesi: SÇ, MG; Son onay ve sorumluluk: MG, MK, SÇ; Teknik ve malzeme desteği: MK, MG; Süpervizyon: SÇ, MK; Fon sağlama (mevcut ise): yok.

Etik Onay: Bu çalışma için Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulundan 26.03.2021 tarihinde e-posta ile evrak onayı alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Desteği: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Author Contributions: Concept/Design : MG, MK, SÇ; Data acquisition: MG, MK; Data analysis and interpretation: MG, MK, SÇ; Drafting manuscript: MG, MK, SÇ; Critical revision of manuscript: SÇ, MG; Final approval and accountability: MG, MK, SÇ; Technical or material support: MK, MG; Supervision: SÇ, MK; Securing funding (if available): n/a.

Ethical Approval: For this study, a document approval was received by e-mail from the Ethics Committee of the Institute of Social Sciences of Çağ University on 26.03.2021.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support

KAYNAKLAR

1. Dakanalis A, Clerici M, Caslini M, Gaudio S, Serino S, Riva G et al. Predictors of initiation and persistence of recurrent binge eating and inappropriate weight compensatory behaviors in college men. *Int J Eat Disord.* 2016;49:581-90.
2. Dohnt HK, Tiggemann M. Promoting positive body image in young girls: an evaluation of 'shaperville'. *Eur Eat Disord Rev.* 2008;16:222-33.
3. Drummond MJN. Boy's bodies in early childhood. *Australasian Journal of Early Childhood.* 2012;37:107-14.
4. Levine MP, Piran N. The role of body image in the prevention of eating disorders. *Body Image.* 2004;1:57-70.

5. Damiano SR, Paxton SJ, Wertheim EH, McLean SA, Gregg KJ. Dietary restraint of 5-year-old girls: associations with internalization of the thin ideal and maternal, media, and perin influences. *Int J Eat Disord*. 2015;48:1166-9.
6. Kale M, Karaboğa A, Hurşidi S. Okul öncesi dönemde beden algısı. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2021;17:1408-35.
7. Cash TF, Pruzinsky T. Cognitive Behavioral Perspectives on Body Image. *Body Image: A Handbook of Theory, Research, And Clinical Practice*. New York, Guilford Press. 2002;38-46.
8. Wertheim EH, Paxton SJ. *Body Image Development in Adolescent Girls*. New York, Guilford Press, 2011.
9. Puhl RM, Heuer CA. The stigma of obesity: are view and update. *Obesity*. 2009;17:941-64.
10. Işık M. Erişkinlerin sosyal medya kullanım özelliklerinin sosyal görünüş kaygısı ve yeme tutumlarına etkisi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Üsküdar Üniversitesi, 2019.
11. Doğan T. Sosyal görünüş kaygısı ölçeği' nin (SGKÖ) Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010;39:151-9.
12. Karakuş Ö, Kılıç M. Üniversite öğrencileri arasında sosyal görünüş kaygısı, benlik saygısı düzeyleri ve yalnızlık ile ilgili kaygıları ile benlik saygıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*. 2016;13:3837-52.
13. Altun Yılmaz NŞ. Obez erişkinlerde beden imgesinin yaşam niteliğine etkisi, sosyal görünüş kaygısı ve benlik saygısının değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Okan Üniversitesi, 2019.
14. Subaşı, M, Okumuş, K. Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017;419-26.
15. Cresswell JW, Poth CN. *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among Five Approaches*. 4th ed. SAGE Publications, Inc, 2017.
16. Xu H, Dinev T, Smith HJ, Hart P. Examining the formation of individual's privacy concerns: Toward an integrative view. *Proceedings of the International Conference on Information Systems, ICIS 2008*, Paris, France, December 14-17, 2008.
17. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, "Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü", erişim: 2022; <https://hsgm.saglik.gov.tr>. (2022).
18. Yılmaz R, Ofaz MB. İştahsız çocukların anne babalarının çocuklarının vücut ağırlığı ve gelişimi hakkında görsel algıları. *Bakırköy Tıp Dergisi*. 2009;5:11-7.
19. Tremblay L, Lovsin T, Zecevic C, Larivière M. Perceptions of self in 3-5-years old children: a preliminary investigation into the early emergence of body dissatisfaction. *Body Image*. 2011;8:287-92.
20. Clark L, Tiggemann M. Appearance culture in nine- to 12-year-old girls: media and peer influences on body dissatisfaction. *Social Development*. 2006;15:628-43.
21. Ricciardelli LA, McCabe M, Finemore J. The role of puberty, media and popularity with peers on strategies to increase weight, decrease weight and increase muscle tone among adolescent boys and girls. *J Psychosom Res*. 2002;52:145-53.
22. Musher-Eizenman DR, Holub SC, Edwards-Leeper LA, Persson AV, Goldstein SE. The narrow range of acceptable body types of preschoolers and their mothers. *J Appl Dev Psychol*. 2003;24:259-72.
23. Grabe S, Ward LM, Hyde JS. The role of the media in body image concerns among women: a meta-analysis of experimental and correlational studies. *Psychol Bull*. 2008;134:460-76.
24. Gültzow T, Guidry J, Schneider F, Hoving C. Male body image portrayals on instagram. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2020;23:281-9.
25. Spiel E, Rodgers RF, Paxton SJ, Wertheim EH, Damiano SD, Gregg KJ et al. He's got his father's bias: parental influence on weight bias in young children. *Br J Dev Psychol*. 2016;34:198-211.
26. Striegel-Moore RH, Kearney-Cooke A. Exploring parents' attitudes and behaviors about their children's physical appearance. *Int J Eat Disord*. 1994;15:377-85.
27. Michael SL, Wentzel K, Elliott MN, Dittus PJ, Kanouse DE, Wallander JL et al. Parental and per factors associated with body image discrepancy among fifth-grade boys and girls. *J Youth Adolesc*. 2014;43:15-29.
28. Tatangelo G, McCabe M, Mellor D, Mealey AA. Systematic review of body dissatisfaction and sociocultural messages related to the body among preschool children. *Body Image*. 2016;18:86-95.
29. McCabe MP, Ricciardelli LA, Stanford J, Holt K, Keegan S, Miller L. Where is all the pressure coming from? Messages from mothers and teachers about preschool children's appearance, diet and exercise. *Eur Eat Disord Rev*. 2007;15:221-30.
30. Harrison K, Hefner V. Media exposure, current and future body ideals, and disordered eating among preadolescent girls: A longitudinal panel study. *J Youth Adolesc*. 2006;35:146-56.
31. Davison KK, Birch LL. Weight status, parent reaction, and self-concept in five-year-old girls. *Pediatrics*. 2001;107:46-53.
32. Sinanoğlu F, Ulutaş İ. Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 2003;28:65-71.
33. Sümer N, Gündoğdu Aktürk E, Helvacı E. Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2010;13:42-59.
34. Myers S, Vargas Z. Parental perceptions of the preschool obese child. *Pediatr Nurs*. 2000;26:8-23.
35. Wong Y, Chang YJ, Lin CJ. The influence of primary care givers on body size and self-body image of preschool children in Taiwan. *Asia Pac J Clin Nutr*. 2013;22:283-91.

36. Zaiilah MS, Anida HA, Merlin A. Parental perceptions child body shapes. *Med J Malaysia*. 2003;58:731-51.
37. Bhuiyan AR, Gustat J, Srinivasan SR, Berenson GS. Differences in body shape representation among young adults from a biracial (Black-White), semirural community. *Am J Epidemiol*. 2003;158:792-7.
38. Celio AA, Zabinski MF, Wilfley DE. *African American Body Images*. New York, Guilford Press. 2002;234-42.
39. Garry JP, Morrissey SL, Whetstone LM. Substance use and weight loss tactics among middleschool youth. *Int J Eat Disord*. 2003;33:55-63.